

Bokrecension

Examensarbetet på lärarutbildningen. En kollektiv process. Bengt Linnér & Katarina Lundin, Studentlitteratur, 2011, ISBN: 9789144075082

Hur ska man ge bästa möjliga handledning åt studenter som skriver examensarbete? Hur ska man få studenterna att bli klara med sina uppsatser i tid? Hur ska man göra för att de ska nå så bra resultat som möjligt? Och samtidigt få de avsatta handledartimmarna att räcka till? De flesta som handledt studenter i uppsatsskrivande känner säkert igen dessa funderingar. Förra året utkom en liten skrift författad av Bengt Linnér och Katarina Lundin vid Malmö högskola, där de presenterar ett för dem nytt sätt att på bästa sätt få resurserna att räcka till, med ett så bra resultat som möjligt: kollektiv handledning.

Boken är en redovisning och utvärdering av en försöksundervisning (ett pedagogiskt "projekt") vid lärarutbildningen vid Högskolan i Malmö. Den vänder sig till handledare, examinatore, utbildningsledare och andra som kommer i kontakt med uppsatshandledning på universitets- eller högskolenivå, både inom lärarutbildningen och annan utbildning.

Det är en nätt liten skrift på knappt 100 sidor, löst strukturerade kring frågor om betydelsen av handledares och examinatorers personliga kunskapsområden och forskningskompetenser; om rollfördelningen mellan handledare och examinator; om examensarbetet som både en arbetsprocess och en slutprodukt; om uppsatsskrivandet som en både individuell och kollektiv arbetsprocess för studenterna; om svårigheterna i och de möjliga lösningarna för att få studenterna att ta till sig och använda teoretiska perspektiv i sitt arbete. Ett inledande och ett avslutande kapitel ägnas dessutom åt redovisning av det pedagogiska försöksprojektets ramar och utformning samt åt en utvärdering av dess resultat. Redogörelserna och diskussionerna i boken grundar sig i hög grad på de skriftliga utvärderingar som studenterna gett under kursens gång och på intervjuer gjorda med några av studenterna strax efter att terminen avslutats. Texten är bitvis pratig och lite ostrukturerad (inte minst gäller detta avsnitten om vad som menas med teori/teoretiskt perspektiv och hur teori kan användas), men ändå lättläst.

Linnér och Lundin hade inte odelat positiva tidigare erfarenheter av studenters, vilka fått traditionell individuell handledning, förmåga att genomföra ett självständigt examensarbete på avsatt tid och med gott resultat. Under en termin undersökte de därför effekten av att istället ge studenterna handledning i grupp. Gruppen i det aktuella fallet utgjordes av 9 studenter, varav 8 skrev uppsatser parvis och den nionde skrev själv. Den kollektiva handledningen ersatte helt och hållet den individuella handledningen. En viktig utgångspunkt var att studenterna fick välja uppsatsämne inom ramen för ett redan givet forskningsområde, inom vilket Linnér och Lundin själva hade forskningskompetens och alltså menade sig kunna ge särskilt kvalitativ handledning. Inom gruppen arbetade sedan Linnér och Lundin båda som både handledare och examinatore, med uppsatserna uppdelade mellan sig för handledning respektive examination. De båda följde parallellt samtliga studenters arbetsprocesser i gruppen. Att examinatoren var närvarande under hela arbetsprocessen och vid alla seminarierna motiveras med att examinatoren ska betygsätta

inte bara slutprodukten, utan även själva processen som leder fram till denna. Under terminens gång följdes gruppen åt i forsknings- och skrivprocessen. Man träffades vid ett antal seminarier med i förväg bestämt innehåll och syfte, där olika problematiker diskuterades. Studenterna skulle inför seminarierna skicka varandra sina texter och alla skulle läsa dessa och vara beredda att diskutera dem och ge konstruktiv återkoppling.

En av de upplevda positiva effekter som oftast upprepas av de intervjuade studenterna är den trygghet detta arbetssätt ingav dem genom att de inte var ensamma och kände sig utlämnade i sin egen individuella skrivprocess. Istället fanns gruppen hela tiden där att stötta och följa. Istället för att sitta ensam på kammaren och arbeta följdes de åt i en skrivargrupp och fick kontinuerlig återkoppling från ett helt seminarium, samtidigt som de kunde följa sina kurskamraters arbetsprocesser och känna igen sig i och lära av dessa. Med detta uppnåddes många synergieffekter. Studenterna lärde sig mycket inte bara genom de mångfaldiga kommentarer som gavs på deras eget arbete, utan även genom det sätt på vilket de tvingades förhålla sig analytiskt till andras arbeten och genom att de fick ta del av den återkoppling som gavs från andra på dessa.

En svårighet som många studenter på lärarutbildningen upplever, vilken de delar med många studenter även inom andra utbildningar, är att anlägga ett teoretiskt perspektiv på ett dynamiskt och inkluderat sätt i sin materialbearbetning och analys. Teori upplevs av många som oöverstigligt svårt och skrämmande. Linnér och Lundin poängterar därför vikten av att låta studenterna börja sin studie så att säga förutsättningslöst i den egna empirin och sedan låta det teoretiska perspektivet tillkomma först efter hand som arbetet växer fram.

Det finns mycket som är tänkvärdt i det av Linnér och Lundin föreslagna arbetssättet. Samtidigt finns sådant som kan diskuteras och ifrågasättas. Man kan till exempel undra i vilken grad det var uppsatsernas samstämmighet med Linnérs och Lundins personliga forskningsprofiler, mer än något annat, som hjälpte studenterna till goda resultat. Möjligen kan man också ifrågasätta den konserverande effekt av forskningsområden och -profiler som ett sådant styrande av val av uppsatsämnen kan innebära. Man kan även ställa sig tveksam inför den något otydliga rollfördelningen mellan handledare och examinator, när även examinatorn arbetar så tätt inpå studenternas arbetsprocesser. Förslaget att låta studenterna börja utforska empirin innan en teoretisk medvetenhet växer fram är förmodligen konstruktivt i vissa hänseenden och kan verka förlösande, men samtidigt finns inget sådant som en neutral, objektiv eller förutsättningslös empiri. Våra uppfattningar om vilka frågor som är viktiga att ställa och vilka material som är viktiga att studera, är i sig styrda av våra olika förförståelser och dessa kan i sig sägas utgöra teori; teoretisk perspektivering. Att redan från början medvetandegöra studenterna om detta, som ett led i en vetenskaplig och intellektuell mognadsprocess, är därför essentiellt.

Själva huvudpoängen i Linnérs och Lundins studie, nämligen mervärdet av kollektiv handledning av studenters examensarbetesskrivande, är emellertid mycket intressant. Den påminner om hur man jobbar inom teknik, naturvetenskaper och medicin. Jag kan dock ställa mig tveksam till att helt och hållet låta den ersätta den individuella handledningen. Ett alternativt arbetssätt är istället att i kursgemensamma seminarier och föreläsningar behandla problematiker som är gemensamma för många studenter, och att låta hela gruppen fungera som en skrivargrupp, på ett liknande sätt som Linnér och Lundin föreslår. Att låta studenterna ta del av varandras arbetsprocesser tror jag mycket på. Därtill bör emellertid individuell handledning läggas. Det ger en kursstruktur jag själv har goda erfarenheter av.

Det finns alltså moment i det av Linnér och Lundin föreslagna arbetssättet som kan ifrågasättas och diskuteras, men även om man inte adopterar hela deras koncept finns det mycket som är tänkvärt i deras lilla skrift. Den är också rik på praxisnära resonemang och handfasta tips, vilket gör den till en matnyttig bok för alla som är involverade i handledning av studenters uppsatsskrivande.

Johanna Bergqvist, Doktorand,
Institutionen för arkeologi och antikens historia, Lunds universitet
e-post: johanna.bergqvist@ark.lu.se

